یادداشت

گام نخست کارآمدسازی و پایداری مدیریت پسماند در کشور

سیدامین مدرنژاد
دبیر اتحادیه صنایع بازیافت ایران

پس از پنج سال تلاش و پیگیری‌های اتحادیه صنایع بازیافت ایران، معافیت مالیاتی صنعت بازیافت به‌عنوان گام نخست کارآمدسازی و پایداری مدیریت پسماند در کشور، تبدیل به قانون شد. مطابق ماده ۵ قانون کمک به ساماندهی پسماندها، مالیات مستقیم کلیه فعالیت‌های مرتبط با مدیریت اجرائی پسماند، شامل تفکیک از مبدأ، جمع‌آوری، پردازش، بازیافت، تولید انرژی و دفع با نرخ صفر محاسبه می‌شود. نگرش و تصویر عمومی در کشور ما از مدیریت پسماند، محیط طبیعی یا Nature است. این نگرش سطحی، برنامه سازمان حفاظت محیط زیست بوده و هست و با وجود معاونت‌هایی مانند محیط زیست انسانی، ناکارآمدی وی و اثربودن رویکردها، تصمیم‌ها و برنامه‌های این سازمان در حفاظت از محیط زیست کشور به‌روشنی مشاهده می‌شود. به بیان دیگر، اگر در بستر زمان به تصمیم‌ها و راه‌حل‌های سازمان حفاظت محیط زیست در برابر مشکلات محیط‌زیستی بنگریم، به یک روند می‌رسیم؛ روباد ناکواری پیش آمده که در حال ضربه‌زدن به محیط زیست کشور است. محیط زیست یا Environment ظرفی است که هستی و تمام سیستم‌های درون آن، از جمله اقتصاد و اجتماع را در بر گرفته و حفاظت از آن، تمامی جامع، بلندمدت، پویا و خلاق را در بستر حکمرانی خوب می‌طلبد. بر همین پایه است که از ۱۷ هدف توسعه پایدار، فقط سه هدف آن معطوف به محیط طبیعی است و بقیه اهداف ماهیت‌های اقتصادی و اجتماعی دارند. «زباله طلای کثیف است»؛ کلیشه‌ای با قدمت دهساله که خاص کشور ماست و اگر آن را به زبان‌های دیگر در فضای مجازی جست‌وجو کنیم، هیچ نخواهیم یافت؛ با پدیه همین کلیشه، درک و باور غلطی از مدیریت پسماند شکل گرفته که «بازیافت راه پولدارشدن است» و «هزینه مدیریت پسماند به‌راحتی از فروش زباله به دست می‌آید». حال آنکه زباله را بسیاری پسماند اصلا طلا نیست و فروش خوب؛ ارزشمند آن نیز به‌هیچ‌عنوان و در هیچ جای جهان قابلیت پایداری‌ساز فرایند مدیریت پسماند را نداشته و ندارد؛ مگر آنکه قیمت فروش پسماند ارزشمند در عرصه آن‌قدر بالا برود تا به کالای نو برسد و اصلا بازیافت آن برای بخش تقاضا غیراقتصادی شود! در کشورهای توسعه‌یافته، پسماند ارزشمند با مشارکت و مسئولیت اجتماعی شهروندان تفکیک شده و به صورت مجزایی در اختیار کارخانه‌های بازیافت قرار می‌گیرد. در واقع، مشارکت شهروندی هزینه‌های مدیریت پسماند را کاهش و کیفیت کل فرایندها را بالا می‌برد. سایر هزینه‌های مدیریت پسماند نیز از مالیات تأمین می‌شود. در ایران، در سال ۱۳۸۳، با تصویب اولین قانون مدیریت پسماند کشور در سازمان حفاظت محیط زیست و تصویب آن، پسماند به‌عنوان یک مسئله پذیرفته شد؛ هرچند در این قانون جای خالی شاخص‌های حکمرانی خوب و اقتصاد مدیریت پسماند مشاهده می‌شود. مطابق قانون دوم ترمودینامیک، روند کلی تغییرات در جهان هستی، به سوی کاهش کیفیت است و تبدیل ماده یا انرژی از کیفیت پایین به بالا، مستلزم صرف هزینه خواهد بود. بر همین اساس، آنچه ما هیچ کالایی نیز از مصرف، کیفیت و مطلوبیت اولیه خود را ندارد، مدیریت پسماند از اساسی امری هزینه‌بر است. زنجیره مدیریت پسماند در کشور ما، در تفکیک وظایف و مسئولیت‌های که با دستگاه‌های مختلف ازجمله سازمان حفاظت محیط زیست دارای‌نیاز به دانشیم، یکی این بوده است که هرکدام از دستگاه‌ها در حوزه‌های خودشان، کار خود را انجام دهند.

قرار است از ذرت‌های آلوده برای تولید الکل استفاده شود. نگرانی‌هایی هم وارده نشده‌ایم که بازار و آلودگی حاصل از کارخانه تولید الکل که از این ذرت‌ها استفاده می‌کنند، وجود دارد. به نظر سازمان استاندارد تغییر ذرت‌های وارداتی در این ذرت‌ها بامنع است؟ آیا می‌توان این ذرت‌ها را در کارخانه‌های الکل‌سازی مصرف کرد؟

در قانون سازمان ملی استاندارد، تغییر کاربری اصلا جزو وظایف ما نیست. اگر کالایی از خارج از کشور برای یک منظور وارد شود و بعدا بخواهند برای منظور دیگری و کاربری دیگری این محموله را ترخیص کنند، چنین مسئله‌ای دیگر در حیطه وظایف سازمان استاندارد نیست. این سازمان فقط آن چیزی را که اظهار شده مدنظر است، بررسی می‌کند؛ مثلا می‌گویند محموله‌های ذرت برای مصرف خوراک دام وارد شده است. ما همان را بررسی می‌کنیم؛ دیگر به بقیه مباحث مثل تبدیل ذرت به الکل کاری نداریم و وارد این مسئله نمی‌شویم. زمین‌جمهور در ستاد اجرائی مناطق با همان، دوست دارند که با توجه به اینکه قابلیت تبدیل ذرت‌ها به الکل وجود دارد، این ذرت‌ها تبدیل به الکل بعوزه الکل صنعتی بشوند. اقدامات خوبی هم در این زمینه انجام شده است. اما در حیات مرتبط امام اعلام کردیم و گفتیم که تغییر کاربری جزء وظایف ما نیست. وزارت بهداشت باید حتما به این مسئله ذرت‌ها دقت داشته باشند. وزارت بهداشت و وزارت جهاد کشاورزی مسئله تبدیل ذرت آلوده به الکل سؤال می‌کنم. بااوّلو قبل شما ذرت‌ها نشئی در بازار نداشته باشد و در بعضی از مغازه‌ها و در ادعاری‌ها استفاده شود. آنها حتما باید به سازمان حفاظت دانشه باشند. ما هم به‌عنوان یک دستگاه تخصصی، برای آزمایش‌های مربوط با الکل هم‌کاری می‌کنیم؛ بعدی در تولید الکل از ذرت‌های آلوده ما همکار هستیم.

محصول نهایی و خروجی کارخانه را آزمایش می‌کنید؟

بله. در بارهای بهداشت اعلام کردیم که این اعدادی را داریم تا در آزمایشگاه‌های خود و آزمایشگاه‌های وابسته‌مان خروجی الکل صنعتی را تست کنیم.

آن ذرت‌ها تبدیل به الکل صنعتی می‌شوند یا الکل طبی؟

فعلا گفته‌اند که به الکل صنعتی تبدیل می‌شوند. ولی قرار است بررسی انجام شود که بینند واقعا قابلیت آن به چه شکلی است و امکان تبدیل‌شدن به الکل طبی را دارد یا نه. بحثی که فعلا مطرح است این است که الکل صنعتی از این ذرت‌ها تولید شود.

الکلی هم به سازمان استاندارد برای آزمایش ارجاع شده است؟

هنوز نه. چون هنوز اصلا محموله‌ای ترخیص نشده که برای تبدیل به الکل به کارخانه برود و فعلا ذرت‌ها در بندر امام خمینی است.

در شرایط شیوع کرونا مصرف ماسک خیلی افزایش یافته است و برخی کروه‌های مردمی هم اقدام به تولید ماسک کرده‌اند. این ماسک‌ها استاندارد است؟ امکان نظارت روی آنها وجود دارد؟ مردم چگونه ماسک استاندارد را شناسایی کنند؟

درباره اقلامی که در کروناً خیلی استفاده می‌شود شامل الکل، ماسک، دستکش و ژل توضیحاتی ارائه می‌دهیم. اول در برانتز می‌گویم که برای این مسئله از قبل، استانداردهایی تعریف شده بود که به‌صورت کلی آن را مطرح می‌کنم. سازمان ملی استاندارد سال‌ها و حتی قبل از شیوع کرونا، استانداردهایی را برای انواع حفاظت در برابر ویروس‌ها و... با همکاری دستگاه‌ها تدوین کرده است. به‌صورت‌کلی استاندارد تجهیزات حفاظت تنفسی، پوشاک حفاظتی یعنی همین لباس‌هایی که درحال‌حاضر به‌عنوان گان در بیمارستان‌ها استفاده می‌شود، دستکش‌ها، پوشاک جراحی، پایوش‌ها و تجهیزات الکتریکی پزشکی، شنوینده‌ها و سترون‌سازها یا استریل‌کننده‌ها و مدیوپیشات پزشکی تدوین شده است. ما استانداردهای متعدد را از قبل تدوین کردیم و از سال قبل هم به اجرای آن شدت و حدت بخشیده شد. در میان اقلامی که مرتبط با بحث کرونا است، برای زل‌های بهداشتی که این روزها استفاده می‌کنیم، با توجه به ماهیت آن، نه در ایران و نه در کشورهای دیگر، اصلا استانداردی وجود ندارد. الکل استاندارد دارد ولی فقط الکل ۹۶ درصد استاندارد دارد و این نوع الکل مشمول مقررات استاندارد اجباری است. الکل ۷۰ درصدی که این روزها مصرف آن خیلی بالا می‌شد است. مشمول استاندارد اجباری نیست و نظارت بر آن در حیطه اختیارات و وظایف ما قرار نمی‌گیرد. وزارت بهداشت باید استاندارد آن را روی این الکل داشته باشد. در مورد الکل ۹۶ درجه که همان الکل خالص است، ما ۴۱ واحد تولیدی در کشور داریم. ۲۴ پروانه علامت استاندارد صادر کرده‌ایم و در ماه‌های اخیر حدود ۲۷۱ مورد آزمایش روی این محصول انجام داده‌ایم که ۳۳۵ مورد قبول بودند و مانسفانه ۶۳ مورد هم مردود شدند. در مورد ماسک، ماسک جراحی سه لایه استاندارد دارد، اما این استاندارد تشویقی است. بنابراین باید کشرل‌ها و نظارت بر کیفیت این محصول ازسوی وزارت بهداشت انجام شود. در اقلام مرتبط با بهداشت و سلامتی، آن چیزی که اجباری است، در حیطه اختیارات ماست. اما نظارت بر محصولاتی که استانداردشان اجباری نیست، در حیطه اختیارات وزارت بهداشت خواهد بود. ماسک سه‌لایه جراحی استانداردش تشویقی است و بالطبع هیچ واحد تولیدکننده این محصول هم برای گرفتن استاندارد به ما مراجعه نکرده است. برای سایر ماسک‌هایی هم که در حال‌حاضر خیلی مصرفش زیاد شده و در برخی منازل هم به قول شما تولید می‌شوند، استانداردی وجود ندارد و خود وزارت بهداشت باید به یک نحوی حداقل‌هایی را در مورد این تولیدات بررسی کند و بعد به آنها تأییدیه بدهد که وارد بازار شود. البته من فکر می‌کنم که این کار را انجام می‌دهند. درباره دستکش، دستکش معالجه یک‌بار مصرف لاتکس استاندارد تشویقی دارد. بنابراین کشرل آن در حیطه وظایف وزارت بهداشت است. ما استاندارد دستکش جراحی اجباری است و ما در سراسر کشور هشت پروانه محدود داریم که خوشبختانه علامت استاندارد گرفته‌اند و در بازار هم محصولاتشان را کنترل کردیم. در چند وقت اخیر در میان ۱۹ نمونه‌برداری انجام‌شده فقط یک مورد مغایر استاندارد بوده است و بقیه مشکلی نداشته است. اما درمورد دستکش لاتکس، با توجه به اینکه استاندارد آن اجباری هم نبوده است، خوشبختانه دو واحد در زمومیه و قزوین هستند که موفق به دریافت نشان استاندارد شده‌اند و علامت استاندارد دریافت کرده‌اند. این توضیحات کلی درباره همه اقلام مرتبط با کرونا بود.

گفتید استاندارد الکل ۷۰ درصد اجباری نیست و خیلی هم باب شده که این روزها مردم از این الکل استفاده می‌کنند. کرارش‌هایی هم مطرح شده است که نرکیبات شیمیایی به اسم الکل به مردم فروخته شده است. اما الکلی در آن وجود نداشته است. کدام دستگاه مسئول رسیدگی به مسئله است. سازمان استاندارد می‌تواند به این مسئله ورود کند؟

ما می‌توانیم به مسئله ورود کنیم. ولی نظارت بر این محصول جزء وظایف وزارت بهداشت است. البته با توجه به حساسیت‌هایی که روی سلامت مردم داشتیم، ما در زمومیات وزارت در بارار نظارتی کردیم و ما هم مشاهده کردیم که مراتب را به مراجع مربوطه اعلام کردیم. یکی، دو مورد را هم به‌صورت رسانه‌ای گرفتار دادیم و به مردم اعلام کردیم که این الکل‌ها غیراستاندارد هستند. اما درمجموع نظارت بر این محصول، جزء وظایف وزارت بهداشت است.

بر صحت‌های خود اعلام کردید که مواردی شناسایی شده است. در کجا این مورد شناسایی شدند؟

یک مورد مورد شناسایی شده. ما در استان‌ها مواردی را شناسایی کرده و آن را به مراجع مربوطه اعلام کردیم.

خودروسازان مدعی هستند که جایگاه‌ها نمی‌توانند بنزین بورو پنج ارائه دهند. سازمان استاندارد کیفیت بنزین‌ها را تائون بررسی کرده؟ وضعیت چگونه است؟

ما هنوز بنزین بورو پنج را بررسی نکرده‌ایم. این بنزین هنوز به خیابان و جایگاه‌ها نیامده است. بارها اعلام کردیم که بنزین بورو پنج‌را ازمایش کنند و مشکل خاصی مشاهده نکرده‌ایم. در مورد بنزین بورو پنج فعلا در حال بحث و گفت‌وگو بین وزارت نفت، سازمان ملی استاندارد و حفاظت محیط زیست هستیم که این نوع بنزین عرضه شود. آن‌شائالله بتوانیم اقدامات لازم در این زمینه را انجام دهیم.

عکس: پایگاه اطلاع‌رسانی دولت

رئیس سازمان ملی استاندارد ماجرای اقلام کرونایی و غائله ذرت‌های آلوده را در گفت‌وگو با «شرق» تشریح کرد

جلوی صادرات بسیاری از محموله‌های نفتی را گرفتیم

لیلا مرگن

فکر می‌کنید از چه زمانی بنزین بورو پنج عرضه می‌شود؟ و استاندارد آن چه زمانی نهایی می‌شود؟

اکنون بین برنامه‌ریزی وزارت نفت با ایران اعمال نمی‌دانم اما تجدید نظر استاندارد بنزین بورو پنج در حال انجام است. تلاش می‌کنیم ویژگی‌های بنزین بورو پنج هم وارد استانداردها شود. این ویژگی‌ها بین ما و دستگاه‌های مرتبط در دست تدوین است و هنوز نهایی نشده است. اما اینکه خود محصول چه زمانی به بازار می‌آید، دیگر وزارت نفت می‌داند که چه زمانی این محصول را به بازار عرضه خواهد کرد. بلاخره تدوین این استاندارد کش‌وقوس‌هایی دارد. در مورد زمان تدوین استاندارد اصلا نمی‌توان نظر قطعی داد و ما کلا گفت یک ماه یا دو ماه دیگر تدوین آن انجام می‌شود. بعضی مواقع تدوین یک استاندارد این‌قدر در بحث محصولاتمان را کشش کردیم. در چند وقت اخیر در میان ۱۹ نمونه‌برداری انجام‌شده فقط یک مورد مغایر استاندارد بوده است و بقیه مشکلی نداشته است. اما درمورد دستکش لاتکس، با توجه به اینکه استاندارد آن اجباری هم نبوده است، خوشبختانه دو واحد در زمومیه و قزوین هستند که موفق به دریافت نشان استاندارد شده‌اند و علامت استاندارد دریافت کرده‌اند. این توضیحات کلی درباره همه اقلام مرتبط با کرونا بود.

گفتید استاندارد الکل ۷۰ درصد اجباری نیست و خیلی هم باب شده که این روزها مردم از این الکل استفاده می‌کنند. کرارش‌هایی هم مطرح شده است که نرکیبات شیمیایی به اسم الکل به مردم فروخته شده است. اما الکلی در آن وجود نداشته است. کدام دستگاه مسئول رسیدگی به مسئله است. سازمان استاندارد می‌تواند به این مسئله ورود کند؟

ما می‌توانیم به مسئله ورود کنیم. ولی نظارت بر این محصول جزء وظایف وزارت بهداشت است. البته با توجه به حساسیت‌هایی که روی سلامت مردم داشتیم، ما در زمومیات وزارت در بارار نظارتی کردیم و ما هم مشاهده کردیم که مراتب را به مراجع مربوطه اعلام کردیم. یکی، دو مورد را هم به‌صورت رسانه‌ای گرفتار دادیم و به مردم اعلام کردیم که این الکل‌ها غیراستاندارد هستند. اما درمجموع نظارت بر این محصول، جزء وظایف وزارت بهداشت است.

بر صحت‌های خود اعلام کردید که مواردی شناسایی شده است. در کجا این مورد شناسایی شدند؟

یک مورد مورد شناسایی شده. ما در استان‌ها مواردی را شناسایی کرده و آن را به مراجع مربوطه اعلام کردیم.

خودروسازان مدعی هستند که جایگاه‌ها نمی‌توانند بنزین بورو پنج ارائه دهند. سازمان استاندارد کیفیت بنزین‌ها را تائون بررسی کرده؟ وضعیت چگونه است؟

ما هنوز بنزین بورو پنج را بررسی نکرده‌ایم. این بنزین هنوز به خیابان و جایگاه‌ها نیامده است. بارها اعلام کردیم که بنزین بورو پنج‌را ازمایش کنند و مشکل خاصی مشاهده نکرده‌ایم. در مورد بنزین بورو پنج فعلا در حال بحث و گفت‌وگو بین وزارت نفت، سازمان ملی استاندارد و حفاظت محیط زیست هستیم که این نوع بنزین عرضه شود. آن‌شائالله بتوانیم اقدامات لازم در این زمینه را انجام دهیم.

فکر می‌کنید از چه زمانی بنزین بورو پنج عرضه می‌شود؟ و استاندارد آن چه زمانی نهایی می‌شود؟

اکنون بین برنامه‌ریزی وزارت نفت با ایران اعمال نمی‌دانم اما تجدید نظر استاندارد بنزین بورو پنج در حال انجام است. تلاش می‌کنیم ویژگی‌های بنزین بورو پنج هم وارد استانداردها شود. این ویژگی‌ها بین ما و دستگاه‌های مرتبط در دست تدوین است و هنوز نهایی نشده است. اما اینکه خود محصول چه زمانی به بازار می‌آید، دیگر وزارت نفت می‌داند که چه زمانی این محصول را به بازار عرضه خواهد کرد. بلاخره تدوین این استاندارد کش‌وقوس‌هایی دارد. در مورد زمان تدوین استاندارد اصلا نمی‌توان نظر قطعی داد و ما کلا گفت یک ماه یا دو ماه دیگر تدوین آن انجام می‌شود. بعضی مواقع تدوین یک استاندارد این‌قدر در بحث محصولاتمان را کشش کردیم. در چند وقت اخیر در میان ۱۹ نمونه‌برداری انجام‌شده فقط یک مورد مغایر استاندارد بوده است و بقیه مشکلی نداشته است. اما درمورد دستکش لاتکس، با توجه به اینکه استاندارد آن اجباری هم نبوده است، خوشبختانه دو واحد در زمومیه و قزوین هستند که موفق به دریافت نشان استاندارد شده‌اند و علامت استاندارد دریافت کرده‌اند. این توضیحات کلی درباره همه اقلام مرتبط با کرونا بود.

گفتید استاندارد الکل ۷۰ درصد اجباری نیست و خیلی هم باب شده که این روزها مردم از این الکل استفاده می‌کنند. کرارش‌هایی هم مطرح شده است که نرکیبات شیمیایی به اسم الکل به مردم فروخته شده است. اما الکلی در آن وجود نداشته است. کدام دستگاه مسئول رسیدگی به مسئله است. سازمان استاندارد می‌تواند به این مسئله ورود کند؟

ما می‌توانیم به مسئله ورود کنیم. ولی نظارت بر این محصول جزء وظایف وزارت بهداشت است. البته با توجه به حساسیت‌هایی که روی سلامت مردم داشتیم، ما در زمومیات وزارت در بارار نظارتی کردیم و ما هم مشاهده کردیم که مراتب را به مراجع مربوطه اعلام کردیم. یکی، دو مورد را هم به‌صورت رسانه‌ای گرفتار دادیم و به مردم اعلام کردیم که این الکل‌ها غیراستاندارد هستند. اما درمجموع نظارت بر این محصول، جزء وظایف وزارت بهداشت است.

بر صحت‌های خود اعلام کردید که مواردی شناسایی شده است. در کجا این مورد شناسایی شدند؟

یک مورد مورد شناسایی شده. ما در استان‌ها مواردی را شناسایی کرده و آن را به مراجع مربوطه اعلام کردیم.

خودروسازان مدعی هستند که جایگاه‌ها نمی‌توانند بنزین بورو پنج ارائه دهند. سازمان استاندارد کیفیت بنزین‌ها را تائون بررسی کرده؟ وضعیت چگونه است؟

ما هنوز بنزین بورو پنج را بررسی نکرده‌ایم. این بنزین هنوز به خیابان و جایگاه‌ها نیامده است. بارها اعلام کردیم که بنزین بورو پنج‌را ازمایش کنند و مشکل خاصی مشاهده نکرده‌ایم. در مورد بنزین بورو پنج فعلا در حال بحث و گفت‌وگو بین وزارت نفت، سازمان ملی استاندارد و حفاظت محیط زیست هستیم که این نوع بنزین عرضه شود. آن‌شائالله بتوانیم اقدامات لازم در این زمینه را انجام دهیم.

فکر می‌کنید از چه زمانی بنزین بورو پنج عرضه می‌شود؟ و استاندارد آن چه زمانی نهایی می‌شود؟

اکنون بین برنامه‌ریزی وزارت نفت با ایران اعمال نمی‌دانم اما تجدید نظر استاندارد بنزین بورو پنج در حال انجام است. تلاش می‌کنیم ویژگی‌های بنزین بورو پنج هم وارد استانداردها شود. این ویژگی‌ها بین ما و دستگاه‌های مرتبط در دست تدوین است و هنوز نهایی نشده است. اما اینکه خود محصول چه زمانی به بازار می‌آید، دیگر وزارت نفت می‌داند که چه زمانی این محصول را به بازار عرضه خواهد کرد. بلاخره تدوین این استاندارد کش‌وقوس‌هایی دارد. در مورد زمان تدوین استاندارد اصلا نمی‌توان نظر قطعی داد و ما کلا گفت یک ماه یا دو ماه دیگر تدوین آن انجام می‌شود. بعضی مواقع تدوین یک استاندارد این‌قدر در بحث محصولاتمان را کشش کردیم. در چند وقت اخیر در میان ۱۹ نمونه‌برداری انجام‌شده فقط یک مورد مغایر استاندارد بوده است و بقیه مشکلی نداشته است. اما درمورد دستکش لاتکس، با توجه به اینکه استاندارد آن اجباری هم نبوده است، خوشبختانه دو واحد در زمومیه و قزوین هستند که موفق به دریافت نشان استاندارد شده‌اند و علامت استاندارد دریافت کرده‌اند. این توضیحات کلی درباره همه اقلام مرتبط با کرونا بود